

SAHİH DİNİ BİLGİNİN ÖNEMİ!

YAZAR: ALİ AYKAÇ

فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ
إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

“Eğer bir konuda ihtilafa düşerseniz, onu Allah’a ﷻ
ve Resûlü’ne ﷺ arz edin; eğer Allah’a ﷻ
ve ahiret gününe inanıyorsanız.”

Nisâ, 4/59.

iletişim : (0)541 934 3778

daha fazlası için: www.aliaykac.com

Bu içerik, yazarının izni olmadan kısmen veya tamamen kopyalanamaz ve dağıtılamaz. İlgili yasağa aykırı hareket eden kişiler hakkında, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na göre telif hakları kapsamında yasal işlem başlatılacaktır.

بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

Hamd, insanı yokluk girdabından varlık sahiline çıkaran; varlık içinde de onu düşünceyle, kalple, iradeyle, imanla bezeyip kemale erdiren **Allah'a ﷻ mahsustur**. O Allah ﷻ ki, kulunu başıboş bırakmayıp, ona hem doğruyu gösteren bir kitap hem de o kitabın yaşayan tefsiri olan bir Nebi ﷺ göndermiştir. **Salât ve selâm**, sözleriyle hakikatin dilini, halleriyle hakikatin çehresini gösteren, Kur'ân'ın ete kemiğe bürünmüş hali olan **Peygamber Efendimiz'e ﷺ**, onun aline, ashabına ve kıyamete dek onun izini süren müminlere olsun!

Pek Aziz ve Muhterem Müslümanlar,

Bilginin çoğaldığı ama hikmetin azaldığı bir zamanda yaşıyoruz. Elimizin altında sınırsız verinin olduğu bir çağdayız; fakat **doğru bilgi ile bilgi kirliliği arasındaki çizgi, çoğu zaman fark edilmeyecek kadar incelmış durumda.** Ve işte bu noktada **dinî bilgi, sıradan bir veri değil; insanı hem dünyada hem de ahirette yönlendirecek bir hidayet ışığı olarak karşımıza çıkar.** Ne var ki bu ışık, ancak doğru bir kaynaktan, doğru bir usulle ve ehil ellerden alınırsa yolumuzu aydınlatır. Aksi takdirde **aynı bilgi, aydınlatmak yerine yakar; yol göstermek yerine saptırır.**

Nitekim, Kur'ân ayetlerini ezberleyen ama onları kendi sapkın davalarına malzeme yapan terör örgütleri, **bilgiye sahip olmanın tek başına yeterli olmadığının en acı örneğidir.** Sahih bir usulden yoksun bilgi, kimi zaman masumiyet kisvesine bürünür; ama neticede gönülleri karartır, akılları felç

eder. Bir hadis metnini bağlamından koparan, onu Peygamber Efendimiz'in ﷺ sünnetinden ve Kur'ân'ın bütünlüğünden ayıran kişi, **o bilgiyi kendisinin menfaatine yarayan bir silaha dönüştürür.** İşte bu yüzden, **aynı bilgi, yeri geldiğinde bir kalbi imanla diriltir; fakat başka bir elde aynı bilgi istismar etmek amacıyla kullanıldığı zaman, bir toplumu fesatla felç eder.** Kur'ân-ı Kerîm bu hakikati şöyle ifade eder:

فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ
إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

“Eğer bir konuda ihtilafa düşerseniz, onu Allah’a ﷻ ve Resûlü’ne ﷺ arz edin; eğer Allah’a ﷻ ve ahiret gününe inanıyorsanız.”¹

Ayet, yalnızca ihtilaf anında değil; hayatın her alanında başvurulması gereken temel kaynakları işaret etmektedir: Allah'ın ﷻ kelâmı ve Resûl'ünün ﷺ sünneti. Çünkü Kur'ân, mutlak vahiydir; Sünnet ise o vahyin yaşanmış hâlidir. Biri yol, diğeri o yolun nasıl yürüneceğini gösteren izdir. **Kur'ân'sız bir sünnet eksik, sünnetsiz bir Kur'ân anlaşılmazdır.**

Bugün birçok insan, din adına söylenen her sözü hakikat zannediyor. Oysa **hakikat, kaynağıyla değer kazanır.** Yani **bir sözün hakikat olup olmadığını belirleyen, onun kulağa hoş gelmesi değil; dayandığı kaynağın Allah'ın ﷻ kelâmı ve**

¹ Nisâ, 4/59.

Resûlünün ﷺ sünnetiyle örtüşmesidir. Gerçek bilgi, ancak vahyin süzgecinden geçmişse değerlidir; aksi hâlde o bilgi, ne kadar süslü görünürse görünsün, insanı hakikate değil, hezeyana sürükler.

Kulaktan dolma bilgiler, internette rastlanan cümleler, duygusal söylemler veya kişisel yorumlar, **eğer Kur'ân ve sahih sünnetle örtüşmüyorsa**, ne kadar etkileyici olursa olsun bir değeri yoktur. İmam Şâfiî'nin şu sözü bu konuda çok uyarıcıdır: ***“Bir kimse, sözümün Kur'ân'a ve sünnete aykırı olduğunu görürse onu duvara çarpsın!”*** Bu söz, alimlerin bile ölçü olarak kendilerini değil vahyi koyduğunu gösterir.

Peygamber Efendimiz ﷺ bu hakikati şöyle beyan buyurur: ***“Size iki emanet bıraktım. Onlara sımsıkı sarıldığınız sürece asla sapıtmazsınız: Allah'ın ﷻ kitabı ve Nebî'sinin ﷺ sünneti.”***²

Bu emanetlere sarılmak, sadece bireysel kurtuluşun değil; toplumsal dirilişin de anahtarıdır. **Zira sahih bilgi, insanı kandırılmaktan; toplumu ise yoldan çıkmaktan korur.** Bugün, sahte mehdilerden, sahte şeyhlerden, sahte fetvalardan oluşan bir zihinsel kaos varsa, bu **doğru bilgiye ulaşamamanın ya da ulaşsa bile kulak asmamanın**

² قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ، لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمَا. 3. Muvatta, Kader, 3. *بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ*

sonucudur. Bu duruma düşmemek, bu tuzaklara kapılmamak için **her Müslüman, din adına söylenen her sözün kaynağını sormalı, delilini aramalı ve o bilginin Kur’ân ve Sünnet terazisinde tartılıp tartılmadığına dikkat etmelidir.**

Unutmayalım ki, **din üzerinden yapılan her istismar, sadece bir düşünce istismarı değil; aynı zamanda bir iman ve irade gasbıdır.** Bu yüzden Yüce Rabbimiz Kur’ân’da şu uyarıyı yapar:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ

“İnsanlardan öylesi vardır ki, dünya hayatına dair sözleri seni hayran bırakır; kalbindekine Allah’ı ﷻ şahit tutar. Oysa o, düşmanlığın en yamanıdır.”³

Bu ayet, “dindar görünen” fakat özünde menfaat ve tahrif kokan söylemlere karşı bir uyarıdır. Din, samimiyet ister; ilim ister, sadakat ister. İstismara değil, istikamet arayışına yönelmek gerekir.

Bugün bize düşen en önemli görev, **dinî bilgiyi sahih kaynaklardan, yani doğrudan Kur’ân’dan ve Sünnet’ten öğrenmektir.** Zira bu iki kaynağa bağlılık, herhangi bir şahsı körü körüne taklit etmek değil; bizzat Allah’ın ﷻ emrine ve

³ Bakara, 2/204.

Resûlü'nün ﷺ örneğine sadakat göstermektir. Duygularımızı sömüren değil, bizi Allah'a ﷻ yakınlaştıran bilgiye yönelmek, hem dünya hem de ahiret için en doğru tercihtir. **Çünkü sahih bilgi, kalbin huzurudur; imanın gıdasıdır; istikametimizin pusulasıdır. O bilgiyle yaşayan bir mümin, yalnız kalmaz; savrulmaz; yolu da sonu da aydınlık olur.**

İnsan, bilmeden inandığında değil; sahih bilgiyle bilinçli bir şekilde yöneldiğinde mümindir. Çünkü İslâm'da esas olan, taklîdî değil, tahkîkî imandır. Yani kişinin, inancını yalnızca ailesinden, çevresinden ya da toplumdan devraldığı şekliyle sürdürmesi değil; bizzat aklı, kalbi ve iradesiyle hakikati araştırması, delilleriyle anlaması ve içselleştirmesidir. Kur'ân'da Hz. İbrahim'in (a.s.) gök cisimlerine bakarak onları rab edinip sonra da her birinin batışıyla yüzünü hakikate çevirme süreci ⁴, tahkîkî imanının en çarpıcı örneğidir. O, yıldızı gördüğünde “*Rabbim bu mu?*” demiş, ama o batınca vazgeçmiş; ay doğunca yine yönelmiş, o da kaybolunca terk etmiş ve sonunda, “*Ben yüzümü gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim; ben müşriklerden değilim.*”⁵ diyerek gerçek tevhidi bulmuştur.

İşte bu süreç, gözlemin, aklın ve tefekkürün eşliğinde gerçekleşen bilinçli imanın, akıllı Müslümanın sürecidir.

⁴ En'âm, 6/76-79.

⁵ En'âm, 6/79. اِنِّى وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِى فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِیْفًا وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ

Bir çocuk, ailesinden öğrendiğiyle Müslüman olabilir; fakat **onu hakikaten anlayıp kendi tercihiyle yaşamadıkça bu iman, derinliğe ulaşamaz.** Nitekim birçok gencin üniversite çağlarında inanç krizine girmesi, imanın bilgiyle temellenmemesinin acı bir sonucudur.

İman, ancak sorgulamakla çürüyorsa zaten sağlam değildir; ama sorgulamakla güçleniyorsa o zaman tahkik edilmiştir. Bu yüzden İslâm âlimleri, *“imanın en güzeli, ilimle sabit olanıdır”* demişlerdir. Çünkü **bilgiyle desteklenen bir iman hem şeytanın vesvesesine hem de dünyanın aldaticılığına karşı sağlam bir kaledir.**

Kur’ân’ın birçok ayetinde bilmeye, düşünmeye, akletmeye yapılan vurgu, tesadüf değil; inancın bilgiyle temellenmesi gerektiğinin açık bir ifadesidir. **Zira sahîh bilgi olmadan iman, duygusal bir yönelişten öteye geçemez.**

Kur’ân-ı Kerîm, sahîh bilgiye dayanmayan her inancı, bir nevi zanna dayalı şîrk olarak tanımlar:

وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

**“Onların çoğu zandan başka bir şeye uymaz.
Oysa zan, hakikatin yerini tutmaz.”⁶**

⁶ Yûnus, 10/36.

Bugün toplumda dindarlık görüntüsü altında sergilenen birçok tavır, bu zannî bilgiye dayalıdır. Kalıplaşmış cümleler, hurafeleşmiş anlatılar, uydurma hadislerle bezeli söylemler, halkın zihninde sahih dinin yerine geçmekte ve böylece dindarlık, bilinçli bir teslimiyet olmaktan çıkıp şekilci bir taklitçiliğe dönüşmektedir.

Peygamber Efendimiz ﷺ'in zamanında da sahih bilgiyle hurafe arasındaki fark, çok net çizgilerle belirlenmişti. Zira **O** ﷺ sadece vahiy getirmemiş; aynı zamanda o vahyi açıklayarak ümmetine neyin din, neyin bid'at olduğunu da öğretmiştir. Bu yönüyle Sünnet, Kur'ân'ın hayata uygulanmış halidir. **Kur'ân'ın ruhu, Sünnet'in nefesiyle can bulur.** Allah Resûlü ﷺ buyurmuştur: ***"Bizim işimize (dinimize) ondan olmayan bir şeyi katarsa, o reddedilir."***⁷

Bu hadis-i şerif, dini kendi arzularına göre yorumlayıp yeniden şekillendirmek isteyenlere karşı açık ve ciddi bir uyarıdır. Zira **din, insanın heveslerine göre değil; Allah'ın** ﷻ **bildirdiği esaslara göre yaşanır.** Günümüzde, dinin içeriğini Kur'ân ve Sünnetten değil de bireysel rüyalar, bâtinî telkinler veya çoğunluğun olduğu taraf toplumsal eğilimler belirliyorsa, orada din değil; **dinin özünden sapılmış; geriye sadece şekilsel bir kabuk, bir kimseyi ya da bir grubu taklit vardır.**

⁷ *Buhârî, Sulh, 5; Müslim, Akdiye, 18.* قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ

Din istismarı, hakikatin suretini kullanarak hakikati yok etmektir. Tarih boyunca her istismarcı, din adına konuşmuş; her sapkın lider, ayet ve hadisleri kendi emellerine alet etmiştir. **Hz. Ali (r.a.)’nin “Kur’ân’la konuşurlar ama Kur’ân onların boğazlarından aşağı inmez” dediği Haricîler,** bunun tipik örneğidir. Ayetleri ezberlemişlerdi ama onların ruhunu yitirmişlerdi.

Modern çağda da bu istismar farklı şekillerde devam etmektedir. **Bir kısım insanlar dini, siyasi bir araç olarak kullanırken; bir kısmı da dini, kişisel etki alanını genişletmek, etrafında hayran kitleleri oluşturmak için bir gösteriye dönüştürüyor.** Her iki durumda da bilgi yerine sadakat, akıl yerine teslimiyet, hakikat yerine lider yüceltimi ön planda tutuluyor. Bu yapıların ortak özelliği, sahih kaynaklara değil; **“Ben öyle hissediyorum”, “Hocaefendi öyle buyurdu”, “Rüyasında şöyle demiş”** gibi bilgi dışı referanslara dayanmasıdır. Kur’ân bu tür kişilere ve onları takip edenlere karşı çok sert bir uyarıda bulunur:

اتَّخَذُوا آخْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ

“Allah’ı bırakıp da din âlimlerini, rahiplerini, rab edindiler.”⁸

İmam Tirmizî’nin aktardığına göre bu ayet inince Hz. Peygamber’e ﷺ soruldu: **“Biz onlara tapmıyoruz ki.”**

⁸ Tevbe, 9/31.

Efendimiz ﷺ cevap verdi: ***“Onlar bir şeyi helal kılınca siz de helal kabul etmiyor musunuz? Haram kılınca haram saymıyor musunuz?” İşte onları rab edinmek budur.*”**⁹

Bu rivayet, din adına konuşan kim olursa olsun, onun söylediklerinin mutlaka Kur’ân ve Sünnet ölçüsünde değerlendirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koyar. Çünkü İslâm’da insanlar değil, hakikat esastır. Hiçbir şahsın sözü, Allah’ın ﷻ kitabının ve Peygamber Efendimiz’in ﷺ sünnetinin önüne geçemez. O hâlde bir Müslümanın sorumluluğu; hakikate bağlı kalmak, dinî söz ve yorumları kaynağına göre tartmak, sadakati şahıslara değil, Hakk’a yöneltmektir.

Din, akıl ile idrak edilen, kalp ile tasdik edilen ve sahîh bilgiyle beslenen bir nizamdır. Sahîh bilgi ise, sadece zâhiri ezber değil; Rabbimizin ﷻ indirdiği vahyin doğru anlaşılması ve yaşanmasıdır. Kur’ân ve Sünnet’ten beslenmeyen hiçbir bilgi, ne kadar cazip görünürse görünsün, bizi hakikate değil, hezeyana götürür.

Bugün, müminin sorumluluğu hak ile bâtılı birbirinden ayırabilecek bir feraset kazanmaktır. Ne acıdır ki bugün hakikatin sesi çoğu zaman bastırılmakta, gerçek dindarlığın izleri silikleşmektedir. Kur’ân ve Sünnet çizgisinden ayrılmadan, tevazu ve istikamet üzere bir hayat yaşayan kimseler; kimi çevrelerce “modası geçmiş”, “çağa uyumsuz”

⁹ Tirmizî, Tefsîrû’s-Sûver, 9.

gibi küçümseyici ifadelerle dışlanmakta, hafife alınmaktadır. **Buna karşılık, içi boş ama dışı gösterişli, duyguları köpürten sahte dindarlık sloganları toplumda daha çok ilgi görmektedir.** Dinin özü yerine söylemi, hikmeti yerine hamaseti öne çıkaran bu yaklaşım, insanları hakikatten uzaklaştırmakta, sahih dindarlığın üstünü gürültüyle örtmektedir.

Öyleyse kendimize şu soruları sormalıyız:

İnançlarımızın kaynağı ne? Duygularımız mı, delillerimiz mi? İşittiklerimiz mi, araştırdıklarımız mı? Allah’a ﷻ olan bağlılığımız, başkalarının dini diliyle mi, yoksa Kur’ân ve Sünnetten öğrendiklerimizle mi şekilleniyor? Eğer bu sorulara sahih cevap veremiyorsak, biz de bir gün din istismarının kurbanı olabiliriz.

Unutmayalım: **Sahih bilgi, bizi Allah’a ﷻ yaklaştırır; sahte bilgi ise Allah ﷻ ile aldatılma riskini taşır.** Ve unutmayalım ki, Kur’ân’a sırt çevirenler, “Biz onu anlamadık” diyemezler; **çünkü Allah ﷻ, kitabını anlamamız ve yaşamamız için indirmiştir, duvara asmamız için değil.** Peygamber Efendimiz ﷺ şöyle buyurmuştur: **“Kim ilim talep etmek üzere bir yola girerse, Allah ﷻ ona cennete giden yolu kolaylaştırır.”** ¹⁰

¹⁰ Müslim, Zikir, 38.

O hâlde, **ilim ehlinin dizinin dibine oturmayı bir izzet olarak görmek; kitapla, tefsirle, hadisle dost olmak; her duyduğunu değil, doğruluğu sabit olanı almak; kurtuluşun işte bu bilincinde gizli olduğunu bilmek gerekir.**

Allah'ım! Kur'ân'ını sadece başımızın üstünde değil, hayatımızın merkezinde tutmayı da bizlere nasip eyle. Bizi Sünnet-i Seniyye'yi sadece anlatanlardan değil, yaşayanlardan eyle. **Ya Rabbi!** hurafe ve istismardan bizi ve neslimizi muhafaza eyle. **Allah'ım!** Bize hakkı hak olarak göster ve ona tabi olmayı nasip eyle; batılı batıl olarak göster ve ondan da uzak durmayı bizlere nasip eyle!

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الفاتحه